

Voldoende bewijs?

De waarde van het Staatsexamen NT2 Programma I voor het mbo

Er lijkt in het land onduidelijkheid te zijn over het taalniveau van diplomabezitters Staatsexamens NT2 Programma I. Deze onduidelijkheid wordt veroorzaakt doordat in het mbo Nederlands op grote schaal op niveau 2F van het referentiekader Nederlands getoetst wordt terwijl het Staatsexamen NT2 een startkwalificatie biedt voor anderstaligen, geënt op de B1 en B2 niveaus van het Europees Referentiekader Talen (ERK). Vragen die dit oproept zijn: Is toelating tot het mbo met het Diploma Staatsexamen NT2 - wat betreft het taalniveau Nederlands - officieel geregeld voor Nt2-deelnemers? Levert het volgen van de mbo opleiding voor bezitters van het diploma wat taal betreft problemen op? Is extra voorbereiding op de in het mbo verplichte 2F toetsing wenselijk? De hamvraag is in welke mate de 2F intaketoetsen en examens in het mbo een extra uitdaging vormen voor diplomabezitters Nt2. Tiba Bolle beschrijft de huidige situatie in het mbo en gaat in op overeenkomsten tussen niveau B1 en 2F en de gevolgen voor de bezitters van het Nt2-diploma I.

Kenmerken van het Diploma NT2

Het Staatsexamen NT2 biedt anderstaligen de kans hun taalvaardigheid te laten zien in een beroepsgerichte context. Het examen Nt2 is speciaal bedoeld voor anderstaligen en houdt rekening met de ontwikkelingsstadia en kenmerken van het taalgebruik van een tweede taalleerder. Het is een praktijkgericht taalexamen omdat de kandidaat zijn taalvaardigheid aantoonst in werk- en opleidingsgerichte situaties. Programma I toetst of iemand voldoende Nederlands beheerst voor een baan op mbo-niveau of om een beroepsopleiding te volgen op dit niveau (bijvoorbeeld een vakopleiding mbo-3 bij een ROC). Het niveau van Programma I komt overeen met taalniveau B1 van het Europees Referentiekader. Het betreft een standaard examen en het diploma is een landelijk erkend bewijs van taalvaardigheid op het niveau van werk en opleiding op mbo-niveau 3 en 4 (Programma I) en hbo en wo (Programma II). De examens vinden plaats op vaste examenlocaties waar elke week examens gedaan kan worden en men heeft binnen vijf weken de uitslag.

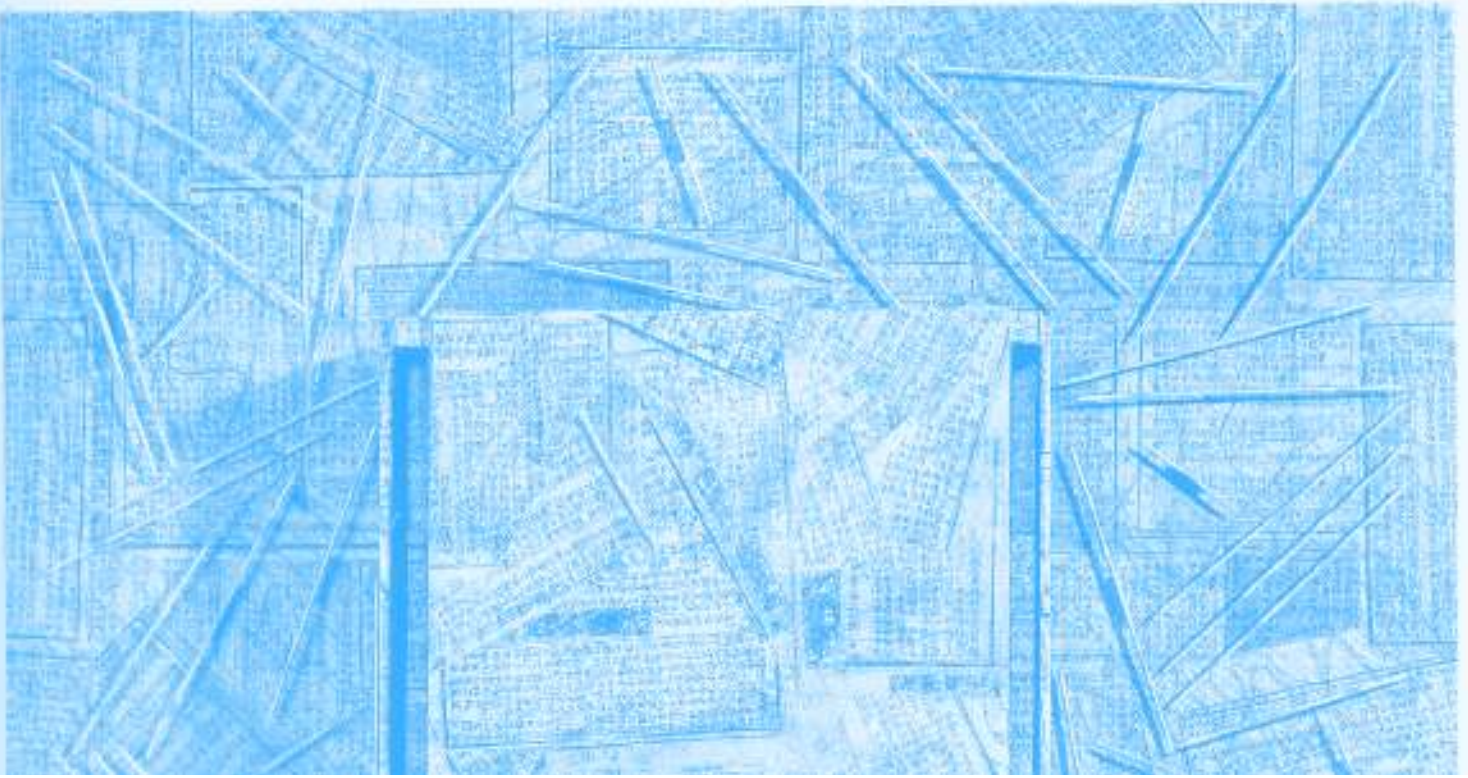
Toelating mbo 2 en 3 met het Diploma Nt2

Wat betekent het bezit van het NT2 diploma Programma I bij de instroom in de mbo 2 en 3 opleidingen? Hoe zit het officieel bij de toelating tot het mbo? In de wet staat dat voor toelating tot mbo 2 een vmbo of mavo-diploma vereist is of drie jaar havo of

vwo. Over het mbo 2 en mbo 3 staat in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) dat Staatsexamen NT2 Programma I het taalniveau toetst dat voldoet om aan deze opleidingen deel te nemen. Naast een startkwalificatie taal, zoals het diploma NT2, moet de student ook voldoende kennis van andere vakken en/of praktijkervaring hebben, mogelijk opgedaan in het land van herkomst. Als de anderstalige student die vereiste kennis en/of ervaring niet kan aantonen, zou hij eerst een eenjarige Entreeopleiding kunnen volgen (voorheen niveau 1, assistentopleiding of AKA genoemd), waarna hij pas kan doorstromen naar niveau 2. Echter, scholen kunnen op basis van een verlengde intake of middels een evc-procedure beslissen de student direct toe te laten tot een niveau 2 of 3 opleiding. Hierbij zou het bezit van het Diploma NT2 een doorslaggevende factor kunnen zijn.

Vergelijking niveau B1 en niveau 2F

Het Staatsexamen Nt2 toetst met Programma I het taalniveau B1. Uit een onderzoek door Cito¹ naar het vereiste taalniveau aan het begin van de niveau 3 opleidingen blijkt dat stakeholders vinden dat B1 het goede startniveau voor mbo 3 opleidingen is, ervan uitgaande dat de taalvaardigheid zich door de deelname aan de opleiding blijft ontwikkelen. Hoe verhoudt het taalniveau B1 zoals beschreven in het ERK en het Raamwerk NT2 zich tot niveau 2F, zoals beschreven in het Referentiekader

Taal? Het College voor Toetsing en Examens (CvTE) heeft de verschillen en overeenkomsten op een rijtje laten zetten. In een vorig jaar verschenen brochure van het CvTE² staan de uitkomsten van dit onderzoek naar de relatie Staatsexamens NT2 en het Referentiekader Taal beschreven. Uitkomst van deze vergelijking is dat het referentiekader zwaar leunt op het ERK en dat B1 vergelijkbaar is met niveau 2F. In bijlagen van de brochure zijn de niveaus B1 en B2 in een tabel opgenomen met de niveaus 2F en 3F. Daarbij valt op dat de formuleringen van de vaardigheden geregeld sterk overeenkomen en soms geheel gelijk zijn. Uit de vergelijking worden de volgende conclusies getrokken:

Zowel het REFERENTIEKADER TAAL als het ERK beschrijft niveaus voor **Luisteren, Gesprekken voeren en Spreken**. Beide referentiekaders beschrijven niveaus voor lezen. Het Referentiekader Taal beschrijft daarbij expliciet ook het lezen van fictie-teksten. Het ERK beschrijft deze vaardigheid niet. Het Referentiekader Taal beschrijft afzonderlijk aspecten van Taalverzorging. Het ERK beschrijft deze aspecten ook, maar niet als een afzonderlijke vaardigheid. In het ERK zijn deze aspecten verwerkt als 'kenmerken van de taakuitvoering' die van toepassing zijn bij zowel spreek- en gespreksvaardigheid als

bij schrijfvaardigheid. Samenvattend:

- Het ERK-niveau B1, het niveau van het STAATSEXAMEN PROGRAMMA I, is sterk vergelijkbaar met het niveau 2F;
- Het ERK-niveau B2, het niveau van STAATSEXAMEN PROGRAMMA II, is sterk vergelijkbaar met het niveau 3F.

Kanttekeningen

Er worden in de bovengenoemde brochure van het CvTE vervolgens ook kanttekeningen geplaatst bij de vergelijkbaarheid van de niveaus. Ik citeer:

Hoewel we hebben vastgesteld dat B1 sterk lijkt op niveau 2F, betekent dit niet direct dat elke persoon met het diploma van het STAATSEXAMEN PROGRAMMA I, op zak, ook zal slagen voor een 2F-toets. De Staatsexamenkandidaat is een redelijk prille gebruiker van het Nederlands. Hij heeft de taal niet als moedertaal geleerd en ook niet in zijn kindertijd verworven. Hij zal wellicht een buitenlands accent hebben en nog geruime tijd houden. Hij maakt misschien nog fouten met de woordvolgorde in de zinnen. Maar hij kan informatie begrijpen en overbrengen op een manier die vergelijkbaar is met de omschrijvingen van het niveau 2F. Zal deze kandidaat dan ook slagen voor een toelatingstoets 2F? Dat hangt waarschijnlijk mede af van het soort toets dat wordt ingezet.

De toetspraktijk in het mbo (2F toetsing)

De niveaus B2 en 2F representeren dus een overeenkomstig taalniveau. Daarentegen verschilt de manier waarop 2F geoperationaliseerd wordt in de mbo-toetsen van de wijze waarop het Staatsexamen NT2 niveau B1 vaststelt. Een paar voorbeelden maken dat duidelijk:

1. De mbo-examens **Nederlands Luisteren** bevatten kijk- en luistervragen bij videofragmenten, in het Staatsexamen worden uitsluitend geluidsfragmenten gebruikt. Ook worden de mbo luisterexamens gecombineerd met leestoetsen, in een vrij lange zitting van 1,5 uur.
2. **Mondelinge taalvaardigheid** wordt door elke mbo-opleiding met behulp van eigen gekozen instellingsexamens getoetst. Veelal bestaan de spreektoetsen uit het houden van een korte presentatie, ondersteund met powerpoint. Er is een klein of groot publiek aanwezig dat vragen kan stellen waarvan de beantwoording meetelt in het eindoordeel. **Gesprekken voeren** wordt meestal apart getoetst in een rollenspel. Dit is zeer arbeidsintensief en doet een groot beroep op de beoordelingscapaciteiten van de docenten. Voor een Staatsexamen hoeft een kandidaat geen live gesprekken te voeren maar moet hij een korte of langere

Is een Diploma Staatsexamen NT2 Programma I voldoende bewijs van taalvaardigheid om een mbo-opleiding op niveau 2 of 3 te volgen?

Daarentegen verschilt de manier waarop 2F geoperationaliseerd wordt in de mbo-toetsen van de wijze waarop het Staatsexamen NT2 niveau B1 vaststelt

reactie geven op basis van een omschrijving van een situatie of input van een spreker op de computer.

3. Aan taalverzorging wordt tegenwoordig veel aandacht besteed in het mbo. **Taalverzorging** neemt als beoordelingsaspect in de meeste 2F toetsen een prominente plaats in. Waar een onvoldoende op 'woordenschat' of 'afstemming op publiek of doel' nog gecompenseerd kan worden, is de toetsbeoordeling in verschillende toetsen minder tolerant ten aanzien van spel- en grammaticafouten. Bovendien zijn beoordelingsaspecten als samenhang, coherentie en lay-out minder eenduidig te beoordelen dan interpunctiefouten of grammaticaal incorrecte zinnen, wat de toetsen in veler ogen objectiever en betrouwbaarder maakt. In sommige opleidingen wordt taalverzorging zelfs apart getoetst in plaats van integraal als één onderdeel van schrijven. Dit zet tweede taalleerders op achterstand.

Zoals eerder gezegd beschrijft het REFERENTIEKADER TAAL **taalverzorging** als ware het een afzonderlijke vaardigheid. Wanneer deze 'vaardigheid' erg prominent aanwezig is in de toetsing, zal dat voor tweede taalleerders een groot struikelblok kunnen vormen. Zij kunnen communiceren in de nieuwe taal, maar zetten daarbij nog niet altijd alle puntjes op de i³

Benutten potentieel

De student van wie het Nederlands niet de moedertaal is en die in het bezit is van een Diploma Staatsexamen NT2, heeft aangetoond dat hij/zij wat betreft taalvaardigheid voldoende geëquipeerd is om aan een mbo opleiding 2 of 3 te beginnen. Het B1 niveau van het Staatsexamen NT2 Programma I is immers op hoofdlijnen gelijkwaardig aan niveau 2F van het Referentiekader Taal, het vereiste uitstroomniveau van de mbo opleidingen niveau 2 en 3. Wat betreft taalniveau is met het Diploma NT2 de toelating vastgelegd in de WEB. Het volgen van de mbo opleiding op niveau 2 en 3 hoeft wat taal betreft dan geen probleem op te leveren, mits de opleiding voldoende taalontwikkelingsmogelijkheden biedt, door taalgericht vakonderwijs, in de lessen Nederlands en middels extra ondersteuning.⁴ Gericht voorbereiding op een andere toetsmethodiek en op de toetsing van taalverzorging en gesprekken voeren is in veel gevallen wenselijk, maar dat geldt ook voor veel vmbo-ers, en in iets mindere mate voor havisten.

Toetsconstructeurs, assessoren en beoordelaars van de productieve taalvaardigheden, zouden geen onevenredig zwaar gewicht toe moeten kennen aan aspecten als taalverzorging, zinsvolgorde en uitspraak. Zodat anderstalige studenten niet bij voorhand al gediskwalificeerd worden voor een

2F toets. Ik pleit dan ook voor het ruimhartig toelaten van bezitters van een diploma Nt2 tot de mbo 2 en 3 opleidingen. Bezitters van een Diploma Nt2 zullen gedurende hun mbo opleiding taalvaardiger worden wanneer zij goed begeleid en blijvend gestimuleerd worden hun taalvaardigheid te verbeteren. De anderstalige diplomabezitters hebben met het behalen van het Staatsexamen NT2 laten zien hard te kunnen werken en veel te kunnen bereiken. De uitdaging voor het mbo ligt in het benutten van dit potentieel.

Tiba Bolle

De auteur is lid van de Commissie Staatsexamens NT2 en programmaleider van de Mbo Taalacademie.

Correspondentie: Tiba.Bolle@itta.uva.nl

1. Kuijper, H., A. Bergsma & T. Bechger (2005). STAATSEXAMENS NT2, HET GEWENSTE NIVEAU. Deel III: Behoeftepeiling Programma I. Arnhem: Cito.
2. Brochure STAATSEXAMENS NT2 EN DE REFERENTIEKADER TAAL, juli 2014, Kaatje Dalderop, Commissie staatsexamens NT2.
3. Brochure STAATSEXAMENS NT2 EN DE REFERENTIEKADER TAAL, juli 2014, Kaatje Dalderop, Commissie staatsexamens NT2).
4. Zie DRIESLAG TAAL. Ede: Procesmanagement MBO2010, Bolle, T. (2009).

